

Indlæg til folketingsdebatten om regeringens handlingsplan for miljø og udvikling

Af Hans-Pavia Rosing, MF

Januar 1988

Vi taler i dag om »Vores fælles fremtid«, som Brundtland-rapporten er blevet navngivet, men når man lytter til debatten, er det, som om man glemmer, at den er udgangspunktet; det er den i hvert fald for det, jeg vil sige i dag.

Jeg vil godt dykke ned i en meget lille del af Brundtland-rapporten, den, der omhandler de såkaldt sårbare grupper. Det er kun et par sider af hele rapporten, men jeg mener, at det også er vigtigt i denne forbindelse af drage det ting frem, fordi de naturligvis på mange måder relaterer til situationen i Grønland og i det arktiske område som sådan, som på sin vis også er af stor interesse globalt.

Det er i høj grad et spørgsmål om miljøstrategi og om den måde, vi tilrettelægger vores fremtidige miljøstrategi på over hele verden, globalt. Vi har i hvert fald for det arktiske områdes vedkommende – og her vil jeg henvise til den bevilling, der blev givet over finansloven her umiddelbart før jul, så medlemmerne på den måde måske også kan få lidt mere at vide om, hvad de

gav penge til – i første omgang iværksat en arktisk miljøstrategi, som vi mener er et forbillede for et område som det nordiske, måske i Nordisk Råd-regi. Denne miljøstrategi er baseret på noget, der hedder verdensmiljøstrategien, som er baseret på en international organisation, der også er omtalt i Brundtland-rapporten, Den Internationale Union for Natur- og Ressourcebevarelse, og den er lavet på grundlag af FN's miljøprogram.

Det er et miljøprogram, som for første gang går ud over nationale grænser. Verdensmiljøstrategien, som er anerkendt af FN, er taget op og ratificeret i flere lande. Der er forskellige nationale strategier, der er gået i gang forskellige steder i verden, men det vil måske være en tanke værd her i Danmark, og måske også i Skandinavien som sådan at se nærmere på denne strategi og prøve på at lave en mere langsigtet strategi, som er baseret på en balance mellem miljø og udvikling.

Det er i høj grad også nødvendigt i denne forbindelse at tænke på Nordatlanten ud over det fastlandsområde, der

Hans-Pavia Rosing, MF, fotograferet af Lisbet Lyager.

hedder Skandinavien, og prøve at iværksætte nogle tiltag til sikring af en fremtidig miljøstrategi, således at vore efterkommere, på anbefaling af Brundtland-rapporten bl.a., kan leve på den jord og i det hav, som vi selv sætter så stor pris på.

På dette område vil jeg godt nævne, at vi i Grønland på vores egen foranledning, men i samarbejde med Danmark har indgået en havmiljøsikringsaftale med Canada; det vil sige, at vi selv føler, at der er behov for at sikre miljøet, også i det meget sårbare område, som vi lever i, for fremtiden.

Jeg kan nævne en anden ting, som også omtales i rapporten, måske specielt i forbindelse med de sårbare grupper, som Brundtland-rapporten taler om. Det drejer sig om de såkaldte urbefolkninger, de oprindelige folkeslag, hvortil vi i Grønland mener at høre. Her kan man tale om Hvalfangstkommissionen og den rolle, som sårbare grupper – hvis vi må kalde os sådan i den forbindelse – spiller, og jeg mener, at der i høj grad er behov for, at vi får en mere aktiv og direkte rolle gennem

Folketinget og gennem Miljøudvalget med hensyn til den holdning, der skal udtrykkes internationalt til disse spørgsmål.

Jeg vil godt citere et par linier fra det afsnit, som omhandler de såkaldt sårbare menneskegrupper; det er i høj grad et spørgsmål, som er af stor interesse og stor betydning for os i Grønland, nemlig retten til landet. I Brundtland-rapporten står der:

»Udgangspunktet for en retfærdig og human politik i forhold til sådanne grupper« – altså de såkaldt sårbare grupper – »er at anerkende og beskytte deres traditionelle rettigheder til jord og til andre ressourcer, som opretholder deres levevis – rettigheder, de måske definerer på en måde, som ikke passer ind i det normale juridiske system«.

Det er i høj grad det dilemma, vi mange gange er i, når vi diskuterer rettigheder, får når man bruger ordet »rettigheder« i europæisk forstand, også her i Folketinget og i Danmark i øvrigt, er det i en anden betydning, end vi bruger det. Men jeg mener, at Brundtland-

kommissionens rapport meget tydeligt giver udtryk for, at oprindelige folkeslag har disse grundlæggende rettigheder, og det leder mig hen til at opfordre Folketinget og regeringen til at deltage aktivt i det arbejde, der finder sted internationalt gennem FN med henblik på at få udformet en deklaration om rettigheder for oprindelige folkeslag, et arbejde, der har stået på i flere år nu, men som Danmark ikke har været tilknyttet hidtil. Jeg mener, at med den erfaring, Danmark har fået gennem den hjemmestyreordning, der er gældende for Grønland, kan Danmark i høj grad give et bidrag til en international deklaration om oprindelige folkeslags rettigheder. Derfor vil jeg stærkt opfordre Folketinget til at overvære at være med i dette arbejde for fremtiden.

Der foregår også et arbejde på det plan vedrørende rettigheder til jord, til land og vedrørende oprindelige rettigheder i ILO. Det er konvention 107, som beskræftiger sig med disse spørgsmål, men heller ikke her er der – såvidt jeg ved – dansk deltagelse. Jeg mener, der er et virkeligt behov for, at Danmark på international plan begynder at deltage i debatten om disse meget basale spørgsmål, der angår verdens oprindelige folkeslag eller sårbare grupper, for at bruge det udtryk, som Brundtland-rapporten bruger.

Med hensyn til andre rettigheder – for der er naturligvis meget om miljøbeskyttelse, om sikring og om en bæredygtig udvikling – er det meget vigtigt, grupperne har forskellige rettigheder, for det er spørgsmål, som vi selv i meget høj grad er herre over, og som i sid-

ste ende er vores skæbne, når vi bor i udkanten af denne klode.

Jeg vil godt opfordre regeringen til at sørge for, at der i det handlingsprogram, der skal arbejdes videre på, fra Grønlands side bliver puttet nogle ting ind, som vi mener er vigtige, og selv om der ikke i dag er repræsentanter for Færøerne i salen i dag, mener jeg, at også Færøerne vil være interesseret i disse fire punkter, som jeg mener er vigtige at få med i det videre arbejde.

Det er for det første retten til at høste vildtlevende ressourcer. For det andet er det udmøntningen af denne ret i de danske holdningstilkendegivelser i f.eks. Hvalfangstkommissionen og i andre internationale organisationer. For det tredje retten til en bæredygtig økonomisk aktivitet i forbindelse med en bæredygtig udnyttelse af vildtlevende ressourcer. Og sidst, men ikke mindst, en dansk markeds- og handelspolitik, som respekterer denne ret.

Måske vil det være på sin plads netop i dag, den 21. januar, at anmode Folketinget om at tænke lidt på, om det ikke var på tide at gøre noget for at suspendere den forældelsesfrist vedrørende miljøskader, som stammer helt tilbage fra Danske Lov. Der er jo sket et og andet siden, og måske var det værd at spekulere i de baner netop med udgangspunkt i dagen i dag.

Jeg vil godt slutte med endnu et citat fra Brundtland-rapporten, et citat af en canadisk indianer fra en høring i Canada, som kommissionen har holdt. Jeg mener, at det, han siger, opfordrer til eftertanke, fordi det i sidste ende ikke kun er et spørgsmål om, hvad den

Fanger kommer hjem med bellefisk i Saattut. Foto: Lisbet Lyager.

oprindelige befolkning i verden med den respekt for og det forhold til naturen, de har, mener, men det er noget, som vi alle sammen i høj grad bør tage med i de videre overvejelser og ved de videre skridt, vi tager vedrørende vores fælles fremtid.

Jeg citerer:

»Den oprindelige befolkning er grundlaget for, hvad man vil kalde miljøets sikkerhedssystem. Vi er portvagterne til succes eller fiasko med hensyn til at holde hus med ressourcerne. Men for mange af os har de sidste par århundreder imidlertid betydet, at vi har mistet kontrollen med vor jord og vore vandløb. Vi er stadig de første til at se forandringerne i miljøet, men vi er nu

de sidste, der bliver spurgt eller taget med på råd.

Vi er de første til at opdage, når skovene trues, som de er det under den ryd-og-rag-til-dig-økonomi, som gælder her i landet. Og vi er de sidste til at blive spurgt om vore skoves fremtid ... Og vi er selvfølgelig de sidste, der bliver taget med på råd om, hvordan, hvornår og hvor udviklingen skal finde sted for at sikre en fortsat harmoni for syvende generation.

Det højeste, vi har lært at forvente os, er at få en kompensation, altid for sent og altid for lille. Vi bliver sjældent bedt om at hjælpe med for at undgå behovet for erstatning ved at give vores sagkyndige råd og vort samtykke til udviklingen.«

Januar 1989

Som nogen her måske vil huske, deltog vi fra Grønland aktivt i den debat her i salen, som i sin tid medførte regeringens løfte om at udarbejde den handlingsplan, vi drøfter idag.

Det gjorde vi dengang fordi miljøområdet i Grønland hørte under den danske stat, og fordi vi mente, at der på en række internationale områder var linier, hvor vi havde brug for en debat. En debat om Grønlands rolle i det samarbejde, som regeringen på vore vegne foretager med andre stater.

Siden har vi – som man vil vide – overtaget miljøområdet i Grønland fra staten, og det har på en række områder givet os muligheder, og fritaget regeringen for ansvar.

Det er på baggrund af denne situation, man skal se den grønlandske deltagelse i den handlingsplan, der ligger foran os.

Vi har, som der står skrevet, »på eget initiativ været repræsenteret i arbejdet med udformningen af handlingsplanen«. Og jeg vil gerne her straks takke for den velvilje og åbenhed, vores ønske om deltagelse har fået fra samtlige andre involverede parter.

Som det også fremgår af såvel placceringen som indholdet af det afsnit, der omhandler Grønland, har vi ikke deltaget i de særlige danske diskussioner og oplæg omkring miljøet, men udelukkende holdt os til de emner, hvor RIGET som sådan handler også på vore vegne.

Den opmærksomme læser vil bemærke, at den danske regering ej heller har udtrykt nogen *vilje* omkring de grønlandske forhold, men derimod understreget sin *opmærksomhed*. Vi opfatter det som et ønske fra regeringens side om at forhandle de omtalte områders behandling med os, inden der tages konkrete skridt.

Det synes i det hele taget som om, at miljøområdet er et af de anliggender, hvor det danske folketing og det grønlandske hjemmestyre i størst mulig grad er istand til at finde fælles fodslag.

Vi har nu pr. første januar iværksat vores egen miljølov efter et godt og solidt samarbejde med en række danske ministerier og institutioner og er i fuld gang med at grønlandisere også denne del af samfundsadministrationen.

Den grønlandske lov er en rammelov, og det er nu op til os selv at udfylde rammen, så vi opnår den vanskelige balance mellem udnyttelse og sikring af vores natur, – en bæredygtig balance.

Jeg vil i den sammenhæng gerne benytte lejligheden til at fortælle, at vi på en række områder er i fuld gang. Vi har indenfor det sidste år gennemført en række naturbevarende foranstaltninger. Vi har skærpet vore jagtregler og fredet langt mere end tidligere. Vi har startet oplysningskampagner om truede dyr og naturforhold. Vi har etableret 11 Ramsarområder. Vi har udvidet verdens største nationalpark og vi har iværksat en række forskningsprojekter omkring

Arkæologisk kortlægning, Stormnæs, Dove Bugt i Nationalparken. Foto: Claus Andreasen, KNK, 1. aug. 1987.

isbjørne, hvalrosser, moskusokser, hvaler og sæler samt startet etableringen af en database over samtlige levende ressourcer i Grønland.

På miljøområdet har vi etableret vores første forbrændingsanlæg. Startet et returflaskesystem. Fået et nyt spildolieanlæg på plads. Iværksat undersøgelser af vort forbrug af CFC, så vi kan deltage i beskæringen af de ozonskadelige stoffer og besluttet at afskaffe plastposer, der forurener.

På en stor del af de områder, som dagens emne omhandler, er vi således selv godt igang derhjemme. Og vi vil fortsætte denne linie overfor de områder, vi har ansvar for og magter.

Men som det også må erindres, har vi endnu ikke overtaget ansvaret for havmiljøet, og luften over vort land anser vi sandelig for et fællesanliggende, ikke alene med Danmark, men i høj grad med den industrialiserede verden.

Derfor har vi fundet det vigtigt at deltage i det arbejde, der har barslet med denne handlingsplan.

Som man vil se, har vi i vort indlæg lagt vægt på følgende:

- at de særlige grønlandske erhvervsforhold omkring fangst og jagt forsvares og støttes ved internationale forhandlinger,
- at rigsfællesskabet som sådan støtter de internationale bestræbelser der

- bl.a. foregår i FN-regi på at sikre oprindelige folks rettigheder,
- at staten på Grønlands vegne forstærker indsatsen mod de forureningskilder der sender luftforurening ind over Grønland,
 - at der ydes støtte til den direkte grønlandske involvering i det internationale miljøsamarbejde, og
 - at de oprindelige folks særlige viden om arktiske forhold anerkendes på linie med anden viden ved regelsættelser.

Jeg tror ikke, jeg behøver at forklare disse punkter så meget mere. De har i forskellige sammenhænge været drøftet her i salen og vi har regeringens ord for, at man er opmærksom på dem.

Jeg vil dog gerne understrege, at vi har fremsat dem her, fordi vi mener, at netop disse områder er hele rigsfællesskabets ansvar og ifølge hjemmestyreloven også beror på udenrigspolitikens domæne.

Vi har allerede med glæde konstateret, at forskningen omkring luftforureningen og ozonlaget over Grønland er blevet intensiveret, samt at man via det Nordiske Miljøprogram har lovet fælles nordisk indsats mod de luftforureningskilder, der findes i den industrialiserede verden.

Vi har også med glæde konstateret, at man via det Nordiske Miljøprogram har fastslået, at de oprindelige folks viden om deres egne områder skal indgå på lige fod med udefrakommende viden.

Vi har bemærket os regeringens udmærkede holdning overfor den kam-

pagne mod fældefangst, som nu via EF-parlamentet søges etableret og tendentielt truer store grupper af oprindelige folk på deres eneste erhverv.

Og jeg har selv haft den fornøjelse at blive udpeget som udenrigsministeriets repræsentant ved FNs arbejdsgruppe for oprindelige folks møde i Geneve, ligesom Arbejdsministeriet har brugt grønlandske konsulenter ved ILOs revision af konventionen om oprindelige folks rettigheder.

Det skal således aldeles ikke forstås som nogen klageliste fra os, som er placeret i regeringens handlingsplan – men derimod en menu for samarbejde og udvikling af fælles miljøstrategi.

Når alt dette er sagt, vil jeg gerne have lov at komme med et lille hjertesuk.

Folketingets flertal nedstemte i forbindelse med finansloven 1989 et forslag om at placere 500.000 kr. til Inuit Circumpolar Conferences arktiske miljøstrategi.

Grønlands Hjemmestyre deltager som man vil vide i et samarbejde med andre Inuit i Alaska og Canada. Vi har via dette samarbejde etableret den første regionale miljøstrategi under IUCN's verdensmiljøstrategi allerede i 1986. Vores miljøstrategi er på mange måder et udtryk for de samme ønsker, som denne handlingsplan i sit inderste afspejler. Og den er en del af rigets miljøsamarbejde med områder vi ellers ikke når. Arbejdet går uendelig langsomt, fordi vores få ansatte må bruge deres tid på at skaffe midler i højere grad end biologisk/miljøteknisk arbejde. Det relativt beskedne beløb herfra

Forbrændingsanlægget i Nuuk under opførelse, september 1987. Foto: Lisbet Lyager.

kan give dette vigtige arbejde luft og Danmark et godt navn også i andre arktiske områder.

Jeg må indrømme – specielt i lyset af Brundlandsrapportens opfordring til styrkelse af sårbare befolkningsgrupper og så sandelig i lyset af den foranliggende plans mange gode ord om internationalt samarbejde – at jeg ikke forstår hvorfor flertallet veg tilbage for at yde den fremstrakte hånd til miljøarbejdet i det arktiske område af riget.

Jeg skal ikke tage længere tid af denne debat, men blot understrege, at vi fra Grønlands side kun har positive følelser over de intentioner, som regeringens handlingsplan for miljø og udvikling afspejler.

Vi føler, at vore ønsker er blevet bemærket og taget alvorligt. Og vi vil gerne fortsat deltage i arbejdet på et ydersæde – men som en del af riget.

Vi har bemærket os de planer, der er omkring informationsudvikling, undervisningsmaterialer, havforskning, dataopsamling og bearbejdning, udvikling af mærkninger, standarder og reguleringsmetoder – alt sammen noget vi gerne vil udvikle også i Grønland – og gerne vil udvikle i samarbejde med såvel Danmark som Norden. Og hvem ved – måske kunne vi give det en afsmittende virkning vestover – mod det amerikanske kontinent, som vores del af det danske rige er geografisk forankret i – hvis muligheden altså byder sig.

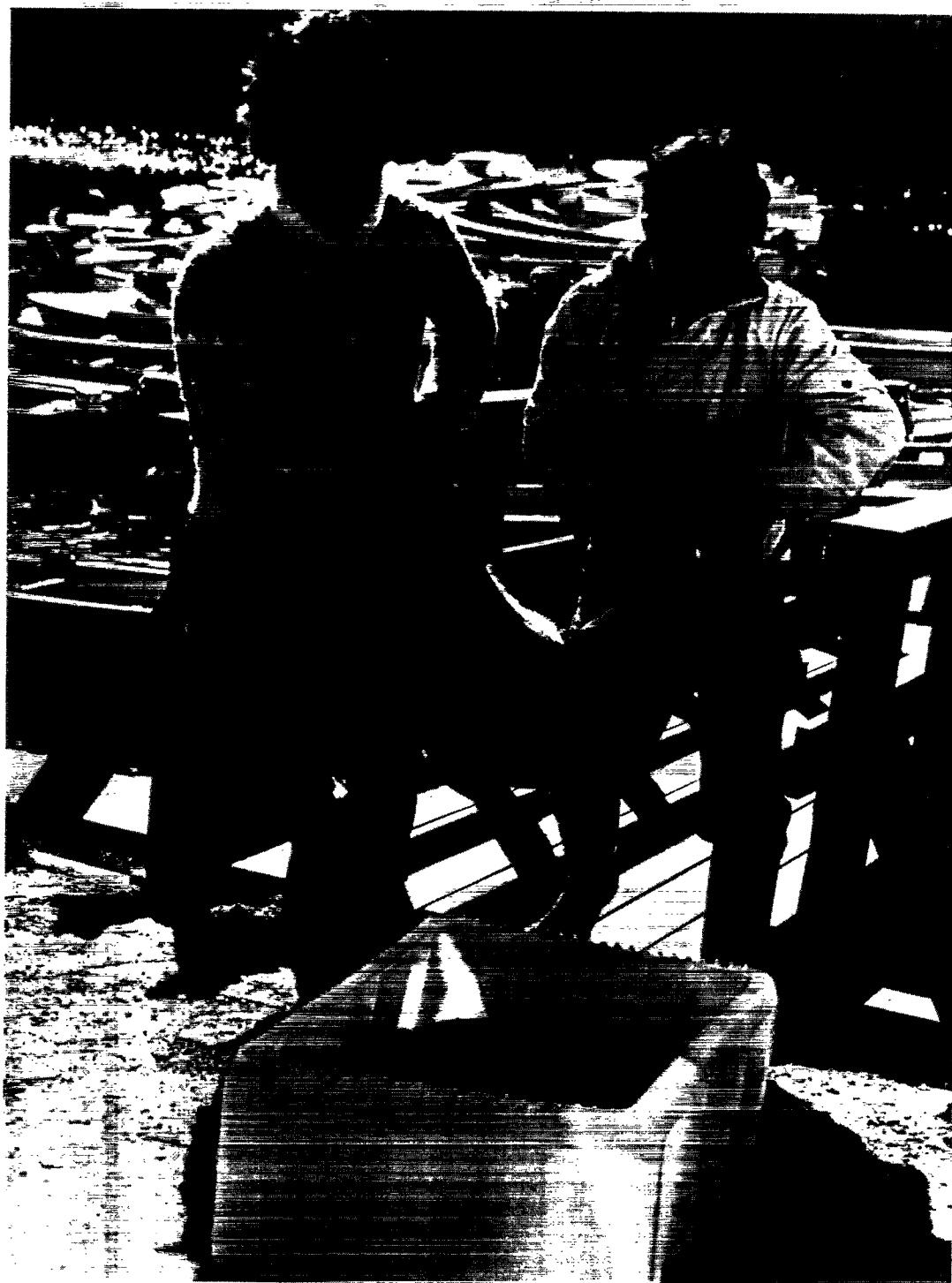

Foto: Lisbet Lyager.